

УДК 352.073:336.1-048.74(437.6)

О. В. Бобрик

**ФІНАНСОВА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В КОНТЕКСТІ БЮДЖЕТНОЇ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

В статті розглядається проблема незалежності/залежності місцевого самоврядування Словацької Республіки в контексті фінансової реформи та бюджетної децентралізації. Фінансова реформа та бюджетна децентралізація, ідеологами реформ в Словаччині, визначалися як можливість забезпечити незалежність місцевого самоврядування.

Ключові слова: бюджетна децентралізація в Словаччині, фінансова реформа в Словаччині, адміністративна реформа в Словаччині, ефективність бюджетної децентралізації.

DOI 10.34079/2226-2830-2020-10-27-75-87

Постановка проблеми. Довгий час перебування під впливом СРСР призвів до формування централізованою та бюрократизованої системи державного управління. Падіння прорадянських режимів, демократизація країн Центральної Європи створили необхідні передумови для відходу від радянської системи державного управління. Адміністративні реформи, що передбачали здійснення адміністративно-територіальних змін, реформ державного управління та місцевого самоврядування, деконцентрацію владних повноважень та передачу повноважень від органів державної влади органам місцевого самоврядування, фіскальну реформу та бюджетну децентралізацію. Бюджетна децентралізація повинна була забезпечити незалежність місцевого самоврядування. Для цього передбачалося створити систему, за якої бюджети місцевого самоврядування отримували гарантовані джерела доходів та не залежали від фінансування з центрального бюджету.

Методологія дослідження. Для обчислення ефективності бюджетної децентралізації у Словацькій Республіці ми використовуємо два критерії:

- гарантованість фінансових надходжень в бюджети органів місцевого самоврядування;
- Рівень фінансової незалежності органів місцевого самоврядування.

Для обчислення рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування ми використовуємо формулу:

$$\text{Фінансова незалежність місцевих органів влади} = \frac{\text{Власні доходи}}{\text{Усі доходи}} \times 100$$

Об'єктом нашого дослідження є рівень фінансової незалежності органів місцевого самоврядування у Словацькій Республіці. *Предметом* дослідження є механізми забезпечення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування у Словацькій Республіці. *Метою нашого дослідження* є вивчення ефективності фіскальної реформи та бюджетної децентралізації у Словацькій Республіці.

Аналіз джерельної бази. Вивчаючи науковий доробок українських науковців мусимо констатувати, що Словацька Республіка вивчена мало в порівнянні з іншими країнами Центральної Європи. Більшість українських науковців вивчають досвід реформ у Польщі зважаючи на її подібність до України за кількістю населення та величиною території. Деколи, як контраст з польським досвідом, аналізуються особливості реформ у Чеській Республіці. Дослідження адміністративної реформи в Словаччині є або загальними й розглядаються в широкому контексті країн регіону або ж є вивченням окремих аспектів реформ.

Наприклад, розглядаючи процес становлення та розвитку місцевої демократії в країнах Центральної Європи та Східної Європи М. Лендзел [6] розглядає й Словацьку Республіку. Проте, вона вивчає лише становлення місцевої демократії, як частину цього процесу формування необхідних інституційних змін, становлення громадянського суспільства тощо. Процес децентралізації в Словаччині вивчався А. Ключковичем [4; 5] та В. Пархоменком [9]. Зміни адміністративно-територіального устрою та їх вплив та конфігурацію політичного структурування досліджував І. Стряпко [11]. Проблема

фіскальної реформи вивчалася О. Молдованом [17] та І. Гнидюком [2]. Вчені вказали, що в результаті реформ було створено міцну основу місцевих бюджетів, які отримали стабільні фінансові надходження. Проте, переважання у Словаччині малих громад робить їх залежними від державних трансферів у свій бюджет. Більшість громад країни не є фінансово самодостатніми.

Реформування системи державного управління в Словаччині відбувалися в кілька етапів. Перший етап (1990-1993 рр.) – був пов'язаний із відмовою від радянської моделі урядування. Зокрема, в країні скасовувалася трирівнева система управління область-район-громада (kraj – okres – obec) і відбувався перехід на дворівневу систему громада – округ (obec – obvod). Також, відновлювалося місцеве самоврядування, яке в радянський період мало декларативну форму. На нашу думку, існування системи громада-округ було тимчасовим, доки тривав пошук оптимальної моделі адміністративно-територіального устрою та державного управління/місцевого самоврядування. В цій парі саме громада була базовою для місцевого самоврядування. Другий рівень самоврядування – округ (obvod) був занадто малим та економічно неспроможним. Всього в країні існувало 121 округ [11, с. 117]. Більшість з них були сільськими, з малою кількістю населення, а їх центри – невеликими населеними пунктами з слабкими інфраструктурою та економікою. Законодавчо було визначено, що громада (obec) стане базовою ланкою місцевого самоврядування.

Впродовж 1990-1993 р. відбувався пошук балансу між державним управлінням та місцевим самоврядуванням. Особливістю розвитку Словаччину в період 1990-1993 рр. було те, що країна розвивалася в межах Чехо-Словацької федерації. Власне, словацька політична еліта була зацікавлена у тому щоб отримати якомога більше повноважень та менше залежати від центру. Саме цим пояснюється активний розвиток та розширення прав місцевого самоврядування [11, с. 116].

У 1990 р. в країні створили нові органи місцевого самоврядування. Державна влада була представлена: районними адміністраціями (okresne urady) та окружними адміністраціями (obvodne urady). Місцеве самоврядування належало громадам (муніципалітетам, obec). В Словаччині почала формуватися так звана «роздільна модель» управління. Вона передбачає існування двох форм публічного управління (verejná správa): державного управління (štátna správa) та місцевого самоврядування (územná a obecná samospráva) [4, с. 103]. Законодавчий розподіл повноважень між державним управлінням та місцевим самоврядуванням в Словаччині вважається одним з найкращих, оскільки відповідав основам Європейської хартії місцевого самоврядування.

Другий етап реформ охоплює 1993-1998 рр. В цей час в Словацькій Республіці відбулися значні політичні зміни. По-перше, країна стала незалежною з 1 січня 1993 р. По-друге, відбувся певний відхід демократії. До влади прийшов В.Мечіар котрий характеризується авторитарним стилем керівництва. Відповідно, в цей період реформи втілюються відповідно до логіки централізації. Насамперед, скасовано спробу бюджетної децентралізації та становлення фінансової незалежності громад, які, нагадаємо, визначалися як базовий рівень місцевого самоврядування.

Реформа передбачала зміну адміністративно-територіального устрою країни, а отже й перебудову державного управління та місцевого самоврядування:

- скасовувалася система округів (obvod) та окружних адміністрацій;
- відновлювався поділ Словаччини на області й, а отже повертався обласний рівень державного управління. Вищими адміністративно-територіальними

одинацями стали краї (приблизно відповідає областям України) (kraj), проміжним рівнем був район (okres), а базовим громада (obec).

В Словаччині були утворені:

- 8 країв та крайових адміністрацій (Братиславський, Трнавський, Тренчинський, Нітранський, Жилінський, Бансько-Бистрицький, Пряшівський і Кошицький). Вони стали регіональним рівнем державного управління [11, с. 117-118];
- Виникли 79 окресів (районів), що поділялися на 3 типи, залежно від розмірів: малі – до 30 тис. населення, середні 30 тис. – 60 тис. населення, великі від 60 тис. населення [11, с. 118];
- Утворювалися 2890 муніципалітетів, де діяло самоврядування на місцевому рівні [10].

Реформа передбачала передачу частини повноважень від центральних органів влади місцевому самоврядуванню, органам влади крайового та окресного рівня. Проте, зважаючи на той факт, що більшість окресів були малими та економічно залежними, частина галузевих органів управліннь об'єднувалися [1, с. 13].

Третій етап реформ – 1998-2006 рр. Почався цей етап із значних політичних змін. В.Мечіар, який намагався повернути радянську модель урядування, програв вибори. Саме із його відходом склалися умови для проведення швидких та якісних реформ.

Після зміни влади відновилися дискусії щодо децентралізації державної влади. Після парламентських виборів 1998 р. був сформований уряд реформаторів на чолі з М.Дзуріндою. Саме він оголосив про потребу проведення радикальних реформ. Саме з цього часу можемо констатувати про системні реформи, що закріпили якісно новий рівень місцевого самоврядування та унеможливили повернення до радянської моделі. Варто також наголосити, що перспектива членства у СЄ та НАТО стимулювала уряд проводити реформи відповідно до вимог та рекомендацій ЄС. Збільшенню ефективності реформ сприяло те, що у владу були рекрутовані представники громадського сектору, була створена спеціальна посада урядового уповноваженого з реформ, у 1999 р.. Її обійняв Віктор Ніжнянський, відомий прихильник та популяризатор реформ [1, с. 15].

Насамперед новий уряд схвалив «Стратегію реформування публічного управління» [4; 8], а у 2000 р. «Концепцію децентралізації і модернізації публічного управління» [10].

В 2001 р. уряд остаточно затвердив адміністративно-територіальний устрій країни законом «Про самоврядування вищих територіальних одиниць» [22]. За цим законом залишалось 8 адміністративно-територіальних одиниць – країв, але державне управління на цьому рівні ліквідувалося й залишалось лише місцеве самоврядування. Передача повноважень від державних органів влади до місцевого самоврядування визначалась законом «Про перехід деяких компетенцій від органів державної влади до муніципалітетів та до вищих територіальних одиниць» [4].

Відбулися значні зміни в місцевому самоврядуванні та державному управлінні. На обласному рівні (kraj) було ліквідоване державне управління, всі повноваження передавалися до місцевого самоврядування. На рівні району (okres) державне управління зберігається, але його повноваження сильно урізуються. Таким чином, до 01.01.2002 р. було створено систему місцевого самоврядування та остаточно встановлено поділ між місцевим самоврядуванням та державним управлінням [11, с. 118].

Серйозною проблемою для Словацької Республіки стало проведення фіскальної реформи, що включала у себе зміну податків, їх оптимізацію та скорочення кількості й

бюджетну децентралізацію. Проти цієї реформи загалом, виступало міністерство фінансів. Там вказували, що швидкі зміни призведуть до зменшення надходження до бюджету. Тому пропонували розтягнути реформу в часі щоб зробити її наслідки не такими болючими для населення та країни. Підтримувало швидке проведення реформи міністерство економіки. Вони вважали, що для стимулювання розвитку економіки, залучення інвестицій потрібно створити чітку, прозору, зрозумілу систему. Частину втрат від реформи, для населення, планувалося компенсувати надходженнями від приватизації. У 2004 р. фіскальну реформу було впроваджено. Бюджет 2005 р. формувався вже на її основі [23; 24].

В межах бюджетної децентралізації створилася система яка повинна була створити фінансову незалежність місцевого самоврядування, а отже унеможливити втручання держави у прийняття рішень органів місцевого самоврядування шляхом фінансового тиску. Бюджетна система була поділена на 3 (три) рівні:

I рівень – центральний бюджет;

II рівень – бюджети країв

III рівень – бюджети громад (муніципалітетів).

Таким чином, до бюджету I рівня (державного бюджету) стягуються:

- непрямі податки (ПДВ, мито, акцизний податок);
- податок на прибуток корпорацій;
- плата за користування автобанами та дорогами 1 класу;
- податок з доходів фізичних осіб (лише 6,2%) [2].
- також центральний бюджет міг отримувати трансфери з фондів ЄС.

До бюджетів II рівня (крайові бюджети) стягуються:

- транспортний податок;
- податок з доходів фізичних осіб (лише 23,5%) [1, с. 16].
- також бюджети країв можуть отримувати трансфери з державного бюджету

До бюджетів III рівня (бюджети громад) стягуються:

- плата за користування публічним простором;
- плата за використання житла або частини житла для цілей; відмінних від проживання;
- плата за майно;
- плата за проживання;
- плата за собак;
- плата за автотранспортні засоби для в'їзду до історичних частин міст;
- плата за гральні заклади;
- плата за торгівельні автомати;
- плату за ядерну установку;
- податок на нерухомість.
- податок з доходів фізичних осіб (лише 70,5%) [17].
- також бюджети громад можуть отримувати трансфери з державного бюджету.

Відповідно до цього податкова система розподілялася таким чином, що бюджет кожного рівня отримував гарантовані законом джерела доходів. Відмінність від попередньої системи була в тому, що держава втрачала право змінювати умови використання зібраних податків. Певні категорії податків стягувалися виключно у бюджети певного рівня і лише податок на прибуток ділився між бюджетами різного рівня, але у визначений законом спосіб. Відповідно, основним джерелом доходів для місцевого самоврядування є податок на

доходи фізичних осіб. Він є таким, що адмініструється державою. Тобто держава стягує та перерозподіляє його між бюджетами різних рівнів відповідно до визначеної законом формули. Наразі система фінансових надходжень у бюджети різних рівнів у Словацькій Республіці є такою:

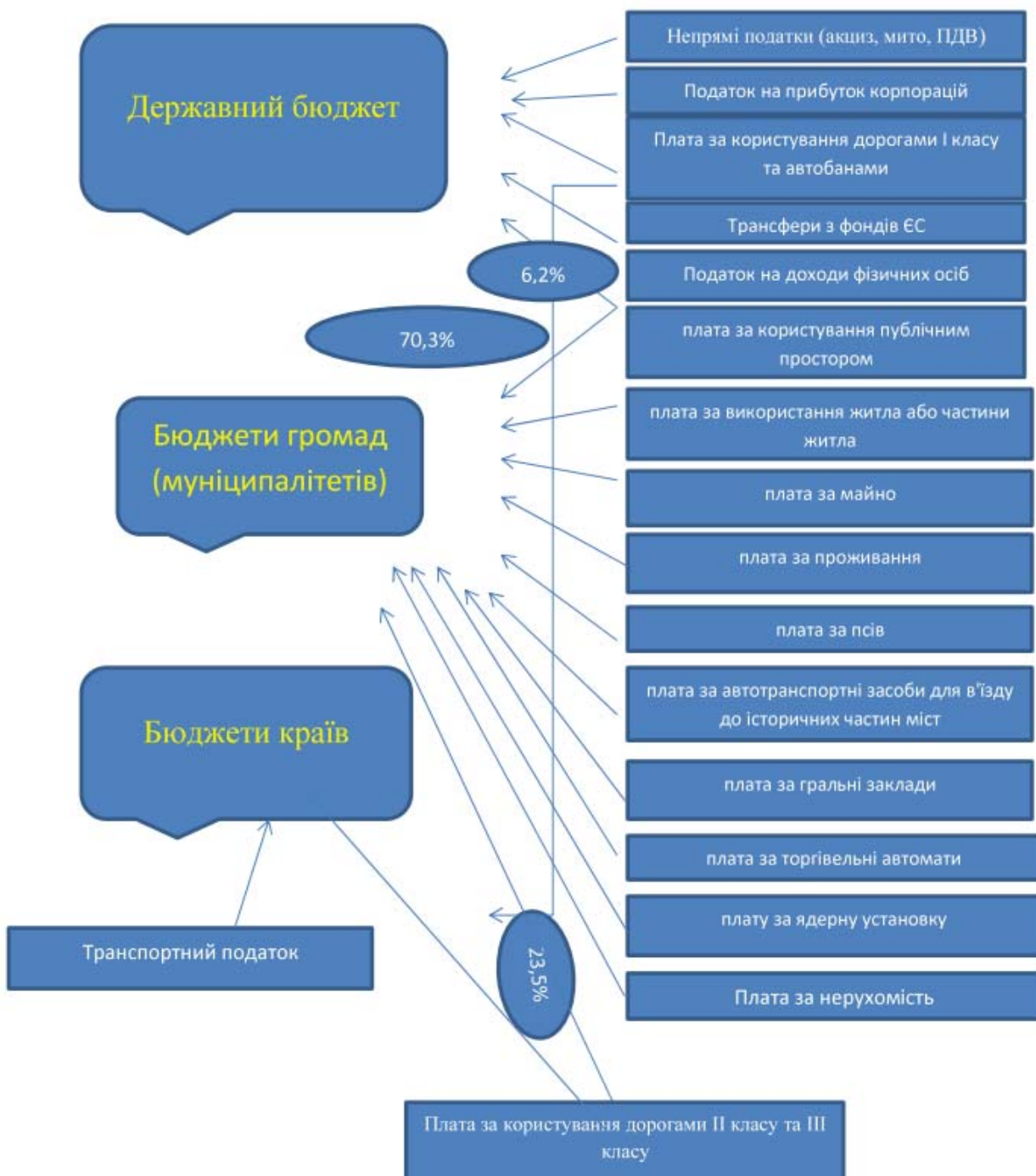

Рисунок 1. Схема бюджетних надходжень в Словацькій Республіці» [1; 2; 3; 17]

В контексті реформ для України надзвичайно важливим є вивчення досвіду конкретного розподілу коштів, що надаються громадам чи краям у вигляді трансферів. Проблема полягає у тому, що в країні існує велика кількість малонаселених громад, або громад де велика кількість пенсіонерів. Тому ці громади мали б отримати дуже малі доходи. Відтак, стали б приречені на залежність від дотацій та трансферів з державного бюджету. Тому була розроблена спеціальна система розподілу фінансів. Якщо взяти перерозподіл за 100% то з них:

– 23% перерозподілу надавалося за кількість жителів, що проживають у муніципалітеті станом на 1 січня попереднього року. Згодом було вирішено, що цього замало й до цього коефіцієнту додали 44% плату за висоту над рівнем моря. Словаччина гірська країна й громади, що знаходяться на висоті більше 375 метрів над рівнем моря, більше витрачають коштів на опалення та електроенергію.

– 32% нараховується за коефіцієнтом у залежності від розмірів муніципалітету. Ідея полягала у тому, що більші громади повинні були поділитися коштами з меншими громадами.

– 40% складає коефіцієнт в залежності від кількості дітей дошкільнят та учнів початкової школи, вік 3-14 років. Мова йде про фактичні витрати на дошкільню освіту та початкову освіту. Справа у тому, що дошкільною та початковою освітою опікуються громади. Більшість з них неспроможні утримувати заклади освіти власним коштом. Тому фактично більшість шкіл та садочків утримується за рахунок державних трансферів.

– 5% нараховується в залежності від кількості людей старше 62 років. Часто у літературі зустрічається в залежності від кількості пенсіонерів, але це не зовсім правильно [23; 24].

Додатково пояснимо коефіцієнт, що надається за розміри муніципалітету. В країні громади, в залежності від розмірів було поділено на кілька рівнів. Ідея полягає у тому, що малі громади не можуть виконувати усі делеговані державою повноваження адже вони занадто малі й не мають для цього ані ресурсів ані кадрів. Тому держава передавала їм значно менше повноважень. Великим громадам передавалося значно більший обсяг повноважень. Відповідно громади поділені на 7 рівнів, кожен з яких має свій коефіцієнт при перерозподілі субсидій з центрального бюджету:

I рівень 1-1000 мешканців – 0,89;

II рівень 1001-5000 мешканців – 0,90;

III рівень 5001-10 000 мешканців – 0,91;

IV рівень 10 001-50 000 мешканців – 0,94;

V рівень 50 001-100 000 мешканців – 1,13;

VI рівень (Кошіце) – 1,5;

VII рівень (Братіслава) – 2,35 [18].

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що держава чітко визначила джерела які йдуть для наповнення бюджетів громад та органів місцевого самоврядування. Джерела визначені та гарантовані законом. Важливо зауважити, що законодавчо визначена пропорція та описана методологія перерозподілу коштів між органами місцевого самоврядування. У цій системі держава лише здійснює адміністрування фінансів. Громади мають можливості наповнювати свої бюджети встановлюючи завдяки місцевим податкам. Перелік яких є вичерпний. Закон, також встановлює, граничну величину податку. При цьому громада не зобов'язана ці

податки взагалі збирати. Проте, все ж місцеві податки є надійним джерелом наповнення бюджетів органів місцевого самоврядування.

Що ж стосується проблеми фінансової незалежності місцевого самоврядування, то тут ми розділимо рівень країв (вищий рівень) та громади (базовий рівень). Фінансова реформа та бюджетна децентралізація докорінно змінила систему фінансування країв. Було чітко визначено податки, які надходять до крайових бюджетів. Ми проаналізували структуру крайових бюджетів та визначили рівень їх залежності.

Таблиця 1. Рівень фінансової залежності країв

Рік	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	% для краю
ББК	64,6	65,2	64,9	60,2	58,3	69,2	59,2	61,1	58,8	63,2	88,1	87,9	84,5	85,8	69,4
БрК	79,4	77,1	76,8	73,4	75,7	73,8	72,9	73,2	68,7	71,9	86,4	85,3	84,8	81,6	77,2
ЖК	72,1	72,9	79,3	71,3	82,1	62,7	71,1	70,6	68,6	57,9	83,8	72,1	70,6	71,3	71,8
КК	84,3	94,8	73,4	68,7	71,3	69,9	67,1	69,9	70,0	69,2	76,2	73,9	75,2	73,8	74,1
НК	74,4	73,8	76,4	71,4	68,2	68,9	57,6	67,7	69,1	67,2	79,9	85,5	81,7	79,3	73
ПК	85,7	84,5	83,8	86,2	74,3	67,9	64,1	71,5	73,1	71,2	77,1	86,4	82,6	83,3	78
ТрК	84,9	82,8	81,5	84,4	63,8	80,6	79,8	72,7	76,8	78,2	89,8	92,5	91,6	89,7	82
ТК	74,8	75,4	51,1	53,3	67,7	72,5	48,8	66,2	70,9	72,6	84,3	82,8	80,4	79,2	70
% по роках	77,5	78,3	73,4	71,1	70,1	70,6	65,0	69,1	69,4	68,9	83,2	83,3	81,4	80,5	74,4

Таблицю складено за даними [1; 14; 15; 16; 19; 20]

ББК – Бансько-Бистрицький край; БрК – Братиславський край; ЖК – Жилінський край; КК – Кошицький край; Нітрянський край; Прешовський край; ТрК – Трнавський край; ТК – Тренченський край.

Як бачимо з наведеної таблиці усі без винятку краї показують надзвичайно високий рівень фінансової залежності. Визначених законом джерел наповнення бюджетів країв недостатньо. Тому основним джерелом надходжень залишаються державні трансфери, субсидії чи грантові кошти. Під час створення системи бюджетної децентралізації самоврядування в Україні, слід звернути на це увагу й передбачити такі джерела надходжень, які б гарантували фінансову самостійність областей.

Громади мають значно більше механізмів самостійного наповнення бюджету. За рахунок змін місцевих податків вони можуть збільшувати свої доходи чи зменшувати їх. Зауважимо, що наразі ситуація в країні з місцевими податками стабілізувалася. Вони закріпилися на певному рівні. Справа у тому, що після 2005 р. місцеві податки активно зростали. Більшість муніципалітетів бачили в них джерело своїх фінансових можливостей. Надмірне зростання податків у певних громадах призвело до природнього відтоку населення до громад де місцеві податки були меншими. Природня міграція населення призвела до вирівнювання податкового навантаження. Громади, в яких населення має більші фінансові можливості, впроваджували місцеві податки. Громади з меншими

фінансовими можливостями своїх жителів скорочували місцеві податки. Наприклад, зростання місцевих податків у Братиславі призвело до міграції мешканців у місто Трнава. В ньому податки були нижчими й присутнє швидке сполучення з Братиславою.

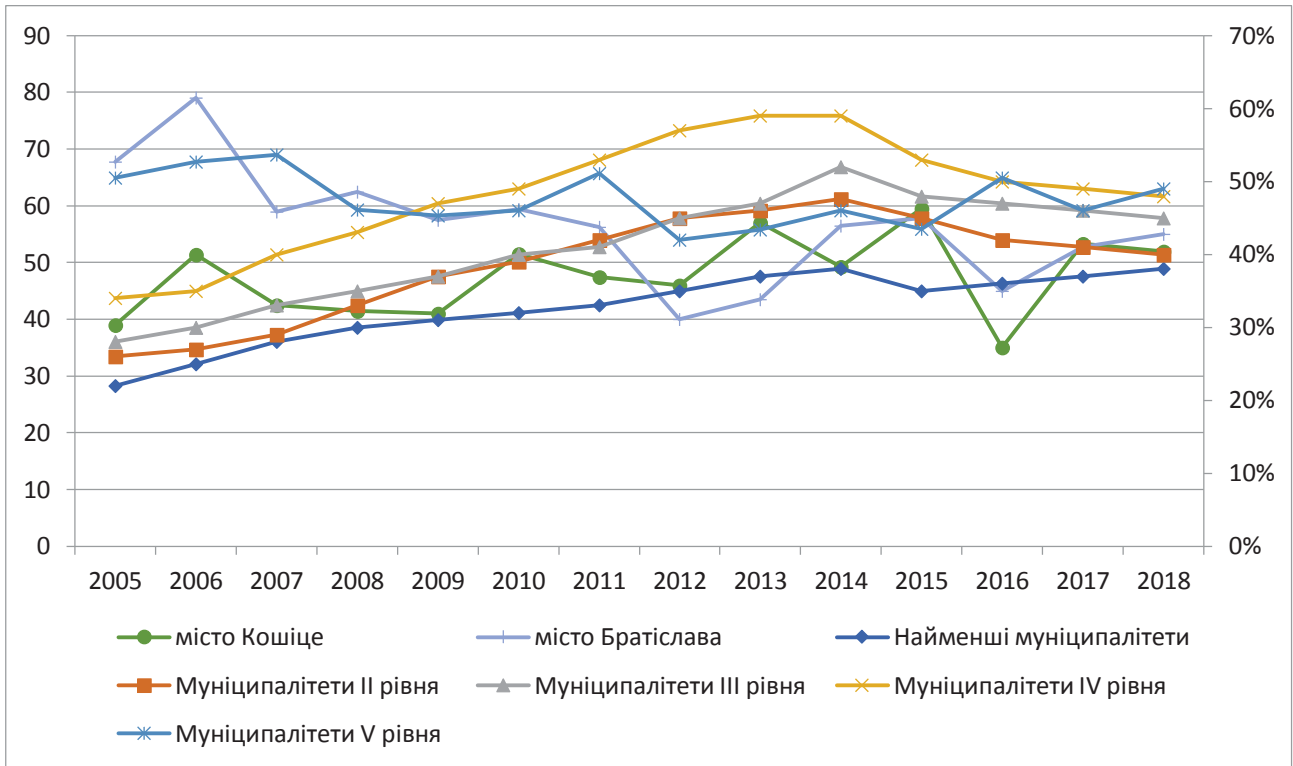

Рисунок 2. Фінансова незалежність громад. Рисунок створено за даними [1; 11;15; 16; 19; 20]

З наведеного графіку бачимо, що громади мають більшу незалежність ніж краї. Потрібно зважити на те, що громади можуть збирати 10 податків, в той час як можливості країв обмежені. З графіку ми бачимо динаміку розвитку фінансової незалежності муніципалітетів. Загалом існуюча система створила умови для того, що більшість громад змогли збільшити свою фінансову незалежність. Особливо це стосується малих громад. Фінансова незалежність міста Братислава дещо знизилася після реформи, але тому, що місто багато коштів залучає з фондів ЄС, а також через те, що один з районів міста збанкрутував.

Таким чином, у Словацькій Республіці вже довгий час працює модель фіскальної децентралізації. Законом чітко визначено, які податки збираються на користь держави. З них наповнюється бюджет країни. Закон чітко визначає податки які можуть стягуватися на користь органів місцевого самоврядування. При цьому громади не зобов'язані їх стягувати. Тобто податкова ставка може бути рівна 0. З цих податків безпосередньо наповнюються бюджети місцевого самоврядування – муніципалітетів та країв. Держава подбала про встановлення граничної, верхньої межі податків. Вище якої, муніципалітети не можуть встановлювати податкову ставку. Адміністрування місцевих податків здійснює держава, але вони повністю надходять у бюджети органів місцевого самоврядування. Держава не отримує з них нічого.

Водночас існує податок на доходи фізичних осіб який держава перерозподіляє між бюджетами органів місцевого самоврядування. Частина з цього податку залишається державі. Щоправда лише як резерв на випадок потреби дотацій. Перерозподіл здійснюється згідно затвердженої формули й не може бути змінений. Відповідно з 2005 р. бюджети громад та країв формуються з врахуванням цього перерозподілу. Варто зауважити, що держава розглядає кошти від перерозподілу цього податку як плату за здійснення органами місцевого самоврядування делегованих державою повноважень.

Аналізуючи можливості наповнення бюджетів муніципалітетів та країв зазначимо, краї мають значно менше можливостей для цього. Як наслідок бюджети країв є більше залежними від перерозподілу коштів та субсидій з державного бюджету. В той час як частка перерозподілених коштів та дотацій у бюджетах міст значно нижча.

Список використаної літератури

1. Бобрик О. Фінансова децентралізація в Словацькій республіці / О. Бобрик // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія, Соціологія, Політологія. – 2017. – Т. 37, № 3. – С. 12-20. ; Bobryk O. Finansova detsentralizatsiia v Slovatskii respublitsi / O. Bobryk // Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Serii: Filosofiia, Sotsiologiia, Politologiia. – 2017. – Т. 37, № 3. – С. 12-20.

2. Гнидюк І. В. Децентралізація бюджетної системи: досвід Словаччини та перспектива для України [Електронний ресурс] / І. В. Гнидюк // Облік і фінанси. – 2015. – № 3. – С. 80-87. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2015_3_14 ; Hnydiuk I. V. Detsentralizatsiia biudzhethnoi systemy: dosvid Slovachchyny ta perspektyva dlia Ukrainy [Elektronnyi resurs] / I. V. Hnydiuk // Oblik i finansy. – 2015. – № 3. – С. 80-87. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2015_3_14

3. Иванов В. В. Типология межбюджетных отношений и моделей бюджетного федерализма [Электронный ресурс] / В. В. Иванов // Вестник Мурманского государственного технического университета. – 2010. – Т. 13, № 1. – С. 5-14. – Режим доступа : http://vestnik.mstu.edu.ru/v13_1_n38/articles/01_ivanov.pdf ; Ivanov V. V. Tipologiya mezhbyudzhetykh otnosheniy i modeley byudzhetnogo federalizma [Elektronnyy resurs] / V.V. Ivanov // Vestnik Murmanskogo gosudarstvennogo tekhnicheskogo universiteta. – 2010. – Т. 13, № 1. – С. 5-14. – Rezhim dostupa : http://vestnik.mstu.edu.ru/v13_1_n38/articles/01_ivanov.pdf

4. Ключкович А. Децентралізація публічного управління в контексті демократизації політичної системи Словацької Республіки / А. Ключкович // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, соціологія, філософія. – 2009. – Вип. 13. – С. 102-105. ; Kliuchkovych A. Detsentralizatsiia publichnogo upravlinnia v konteksti demokratyzatsii politychnoi systemy Slovatskoi Respubliky / A. Kliuchkovych // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Politologiia, sotsiologiia, filosofiia. – 2009. – Vyp. 13. – С. 102-105.

5. Ключкович А. Особливості розвитку партійної системи Словаччини в контексті суспільно-політичних трансформацій кінця ХХ – початку ХХІ ст. / А. Ключкович // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Політологія, соціологія, філософія. – 2009. – Вип. 11. – С. 100-107. ; Kliuchkovych A. Osoblyvosti rozvytku partiinoi systemy Slovachchyny v konteksti suspilno-politychnykh transformatsii kintsia KhKh – pochatku XXI st. / A. Kliuchkovych // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu: Serii: Politologiia, sotsiologiia, filosofiia. – 2009. – Vyp. 11. – С. 100-107.

6. Лендшел М. О. Місцева демократія у країнах Центральної і Східної Європи : моногр. / М. О. Лендшел. – Ужгород : Мистецька лінія, 2011. – 688 с. ; Lendel M. O. Mistseva demokratiia u krainakh Tsentralnoi i Skhidnoi Yevropy : monohr. / M. O. Lendel. – Uzhhorod : Mystetska liniia, 2011. – 688 s.

7. Небрат В. В. Фінансова децентралізація у контексті теорії суспільних благ [Електронний ресурс] / В. В. Небрат // Український соціум. – 2016. – № 1. – С. 146-155. – Режим доступу : <https://ukr-socium.org.ua/uk/archive/no-1-56-2016/finansova-decentralizacija-u-konteksti-teorii-suspilnih-blag/> ; Nebrat V. V. Finansova detsentralizatsiia u konteksti teorii suspilnykh blah [Elektronnyi resurs] / V. V. Nebrat // Ukrainskyi sotsium. – 2016. – № 1. – S. 146-155. – Rezhym dostupu : <https://ukr-socium.org.ua/uk/archive/no-1-56-2016/finansova-decentralizacija-u-konteksti-teorii-suspilnih-blag/>

8. Нехайчук Ю. С. Оценка систем финансового обеспечения местного самоуправления в европейских странах [Электронный ресурс] / Ю. С. Нехайчук, Д. В. Нехайчук // Научный вестник: финансы, банки, инвестиции. – 2014. - №. 3(28). - С. 35-40 – Режим доступа : <https://elibrary.ru/item.asp?id=24909956> ; Nekhaychuk Yu. S. Otsenka sistem finansovogo obespecheniya mestnogo samoupravleniya v evropeyskikh stranakh [Elektronnyy resurs] / Yu.S. Nekhaychuk, D. V. Nekhaychuk // Nauchnyy vestnik: finansy, banki, investitsii. – 2014. – №. 3(28). – S. 35-40 – Rezhim dostupa : <https://elibrary.ru/item.asp?id=24909956>

9. Пархоменко В. Децентралізація у Словаччині / В. Пархоменко // Партнери : Муніципальний бюлетень Українсько-американської програми партнерства громади. – 2006. – Вип. 11 (87). – С. 5-6. ; Parkhomenko V. Detsentralizatsiia u Slovachchyni / V. Parkhomenko // Partnery : Munitsypalniy biuletен Ukrainsko-amerykanskoї prohramy partnerstva hromady. – 2006. – Vyp. 11 (87). – S. 5-6.

10. Ркснакова А. Регіональна політика Словаччини та інтеграція до європейських структур [Електронний ресурс] / А.Руснакова // Практичні аспекти євроінтеграції: досвід країн Вишеградської групи для українських міст. Огляд семінару-тренінгу. – Режим доступу: http://visnyk-politologia.mdu.in.ua/index/vimogi_do_publicacij/0-13 ; Rehionalna polityka Slovachchyny ta intehracija do eropejskych struktur / A. Rusnakova // Praktychni aspekty evrointehracii^ dosvid krain Vyshehrad's'koi hrupy dlia ukrainskych mist. Ohliad seminaru-treninhu . – <http://soskin.info/ea/2008/5-6/200805.html>;

11. Стряпко І. Порівняльний аналіз адміністративної реформи в Польщі та Словаччині / І. Стряпко // Ужгородські польські наукові читання: історія, культура, політика, право : наук. зб. – Ужгород : Ліра, 2014. – С. 115-121. ; Striapko I. Porivnialnyi analiz administratyvnoi reformy v Polshchi ta Slovachchyni / I. Striapko // Uzhhorodski polski naukovy chytannia: istoriia, kultura, polityka, pravo : nauk. zb. – Uzhhorod : Lira, 2014. – S. 115-121.

12. Cívik L. Finančná samostatnosť obecných rozpočtov na slovensku (Prípadová štúdiá obcí v okrese Pava) [Electronic resource] / L. Cívik // Teória a prax verejnej správy : Recenzovaný zborník príspevkov z vedeckej konferencie doktorandov, Košice 17.2.2016. – Košice, 2016. – S. 228-234. - Mode of access : <https://unibook.upjs.sk/img/cms/2016/fvs/zbornik-z-konferencie-doktorandov-teoria-a-prax-verejnej-spravy-kor4.pdf>

13. Davey K. Decentralization in CEE Countries: Obstacles and Opportunities. Mastering Decentralization and Public Administration Reforms in Central and Eastern Europe [Electronic resource] / K. Davey // Mastering Decentralization and Public Administration Reforms in Central and Eastern Europe / ed. by G. Peteri. – Budapest : OS1/LGI, 2002. – Pp. 35-41. – Mode of access : http://pdc.ceu.hu/archive/00006974/01/LGI_Mastering-Decentralization-and-Public-Admin-Reforms_2002.pdf

14. Hamalova M. Veľkosť miestnych samospráv verzus a efektívnosť poskytovaných služieb / M. Hamalova // Ekonomický a sociálny rozvoj Slovenska. Zborník príspevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie 25 novembra 2010, Bratislava, 217-232 s.

15. Hamerníková B. Veřejné finance [Electronic resource] / B. Hamerníková, A. Maaytová. – Praha, Vysoká škola ekonomie a managementu, 2012. – Mode of access : [https://books.google.com.ua/books?id=k6-5w8vh77gC&pg=PA8&lpg=PA8&dq=Hamern%C3%ADkov%C3%A1,+B.,+Maaytov%C3%A1,+A.+\(2010\).+Ve%C5%99ejn%C3%A9+finance.+Praha:+ASPI+Wolters+Kluwer&source=bl&ots=D_QDFrMopq&sig=ACfU3U3amYrEIUpsbcHB7eECXt-P8N4-Zg&hl=uk&sa=X&ved=2ahUKEwj_l6HU3N3IAhVuxcQBHTf-A3EQ6AEwAHOECAkQAQ#v=onepage&q=Hamern%C3%ADkov%C3%A1%2C%20B.%2C%20Maaytov%C3%A1%2C%20A.%20\(2010\).%20Ve%C5%99ejn%C3%A9%20finance.%20Praha%20ASPI%20Wolters%20Kluwer&f=false](https://books.google.com.ua/books?id=k6-5w8vh77gC&pg=PA8&lpg=PA8&dq=Hamern%C3%ADkov%C3%A1,+B.,+Maaytov%C3%A1,+A.+(2010).+Ve%C5%99ejn%C3%A9+finance.+Praha:+ASPI+Wolters+Kluwer&source=bl&ots=D_QDFrMopq&sig=ACfU3U3amYrEIUpsbcHB7eECXt-P8N4-Zg&hl=uk&sa=X&ved=2ahUKEwj_l6HU3N3IAhVuxcQBHTf-A3EQ6AEwAHOECAkQAQ#v=onepage&q=Hamern%C3%ADkov%C3%A1%2C%20B.%2C%20Maaytov%C3%A1%2C%20A.%20(2010).%20Ve%C5%99ejn%C3%A9%20finance.%20Praha%20ASPI%20Wolters%20Kluwer&f=false)

16. Jílek M. Fiskální decentralizace, teorie a empirie / M. Jílek. – Praha : ASPI, 2008. – 428 s.

17. Moldovan O.O. Fiškálna decentralizácia: skúsenosti efektívnej reformy na Slovensku pre Ukrajinu / O.O. Moldovan. Bratislava: Národný inštitút strategických štúdií, 2010. – 40 s.

18. Nariadenie vlády č. 668/2004 Z. z. Nariadenie vlády Slovenskej republiky o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samospráv [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-668>

19. Peková J. Finance územní samosprávy – Teorie a prax v ČR / J. Peková. – Praha : Wolters Kluwer, 2011. – 588 s.

20. Provazníková R. Financování měst, obcí a regionů - teorie a praxe / R. Provazníková. – 3. aktualizované a rozšířené vydání. – Praha : Grada Publishing, 2015. – 288 s.

21. Swianiewicz P. Is There a Third Road Between Small Yet Ineffective and Big Yet Less Democratic? Comparative Conclusions and Lessons Learnt / P. Swianiewicz // Consolidation or Fragmentation: The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe / ed. by P. Swianiewicz. – Budapest : Local Government and Public Service Reform Initiative, Open Society Institute, 2002. – P. 293-326.

22. Zákon č. 302/2001 Z. z. zo 4. júla 2001 o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) [Electronic resource]. – Mode of access : https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi3pMiRncDOAhVTlxQKHe1PAfEQFggmMAE&url=https%3A%2F%2Fwww.pokraj.sk%2Ffiles%2Fdokumenty%2FDokumenty-PSK%2FZakony%2Fzakon_302-

23. Zákon 23 septembra 2004 o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.slovlex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/523/>

24. Zákon č. 564/2004 Z. Zákon o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-564#c12>

O. Bobryk

FINANCIAL INDEPENDENCE OF LOCAL SELF-GOVERNMENT AUTHORITIES IN THE CONTEXT OF BUDGET DECENTRALIZATION

The article deals with the problem of independence / dependence of local self-government of the Slovak Republic in the context of financial reform and budget decentralization. Financial

reform and budget decentralization, as reform ideologues in Slovakia, have been defined as an opportunity to ensure the independence of local self-government.

In general, administrative reform in the Slovak Republic can be divided into three stages. At the first stage (1990-1993) the basic level of self-government - communities (municipalities) was determined and the division into state administration and local self-government was carried out. There was a separation from the Soviet model of public administration, local self-government was given the powers defined by law. However, in financial terms, most communities remain dependent on central budget resources. At the second stage of reforms (1993-1998) a dual system began to emerge - when local self-government and public administration coexisted. In general, such a system allowed the state to have a major influence on local government decision-making and to redistribute community resources manually. The third stage of reforms (1998-2005) is characterized by extreme reforms. The powers of public administration and local self-government were clearly shared. In the process of deconcentration of power, most of the powers were gradually transferred from state government to local government. Local self-government remained at two levels: community (municipality) - base level and territories - higher, land level. At the same time, public administration was maintained at the sub-level - the district (okres), average between communities and territories.

An important problem of financial reform and budgetary decentralization was ensuring the independence of local budgets. As a result of the reform, a tax was defined - a personal income tax, which was distributed in some proportion between the community budget, the territory budget and the central budget. An exclusive list of taxes that could be charged on the benefit of communities and provinces was determined. Therefore, they received guaranteed sources of budget revenue.

We have analyzed the effectiveness of budgetary decentralization on two criteria: the guaranteed budget revenues and the level of financial independence / dependence of local government budgets.

In Slovakia, local government has guaranteed sources of revenue. It is both the right to charge one's own taxes and the distribution of the personal income tax. This system has been stable since 2005 and has not changed. However, the analysis of revenue receipts showed that the budgets of the region are very dependent on resources from the central budget. That is, they do not have enough revenue receipts from the sources defined by law. Community budgets show greater independence by having more tools to pump up their budgets.

Keywords: *budget decentralization in Slovakia, financial reform in Slovakia, administrative reform in Slovakia, effectiveness of budget decentralization.*